

**Programma
Buitenlandse
Waterinzet**

Partners voor Water

November 1999

Colofon

Het Programma Buitenlandse Waterinzet 'Partners voor Water' is totstandgekomen onder begeleiding van een stuurgroep van wie de leden afkomstig zijn van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, het Ministerie van Economische Zaken, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. De totstandkoming is ook mogelijk geworden dankzij de vele bijdragen van maatschappelijke organisaties en personen.

Voorzitter	J. Leentvaar
Projectsecretaris	I.D. Frijters/R.W. Uijterlinde
Uitgave	Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Druk	Ando bv, Den Haag
Ontwerp omslag	2D3D, Den Haag
Ontwerp binnenwerk	Kader, Den Haag
Illustraties binnenwerk	Anki Posthumus, Amsterdam

Inhoud

Samenvatting 5

1. Nederland en de mondiale waterproblematiek 13

- 1.1. Inleiding 13
- 1.2. Een mondiale watercrisis 14
- 1.3. Internationale uitdagingen 17
- 1.4. Niches voor Nederland 20

2. Hoofdpijnen van de Nederlandse buitenlandse waterinzet 23

- 2.1. Doel 23
- 2.2. Rol van de partners 24
- 2.3. Rol van de overheid 24

3. Kernpunten van het programma Partners voor Water 27

- 3.1. Prioriteiten 27
- 3.2. Bundelen van de inzet 29

4. Implementatie 35

- 4.1. Taken van de stuurgroep 35
- 4.2. Financiering en evaluatie 35

Bijlagen 36

- 1. Lijst van afkortingen /acroniemen 36
- 2. Landenlijst 40
- 3. Internationale beleidskaders 41

Samenvatting

Al eeuwen lang leven en overleven Nederlanders in een delta. Ons land heeft als deltaland, door haar ligging aan de benedenloop van vier internationale rivieren, langs één van de meest intensief gebruikte zeeën ter wereld een natuurlijke affiniteit met water. Hierdoor hebben wij veel kennis en ervaring opgebouwd op het gebied van: beleid, uitvoering, bestuur, veiligheid, infrastructuur, opleiding, organisatie, beheren, keren en benutten van water. Dit betreft zowel het water van onze rivieren en wetlands, als ook van onze kusten, estuaria en zeeën. Deze ervaring is niet alleen in Nederland zelf opgedaan. Zo werden in het buitenland al in de Middeleeuwen polders aangelegd door Nederlanders. Ook tegenwoordig voeren Nederlanders in het buitenland projecten uit of werken daar aan mee.

De Nederlandse inzet op watergebied is één van onze top-exportproducten. Tegelijkertijd wordt de Nederlandse watersector vaker om een geïntegreerd product (van ontwerp tot uitvoering tot beheer) gevraagd. Nederland kent geen grote, geïntegreerde conglomeraten die dit type product kunnen bieden; de Nederlandse kennis wordt op een vrij versnipperde wijze aangeboden. De uitdaging ligt vooral in een versterking van de synergie binnen de watersector. Winst kan worden behaald wanneer de vraag in een gezamenlijke context wordt benaderd. Hierdoor komt de veelzijdige expertise beter tot haar recht, sluit het aanbod beter aan bij de internationale vraag en ontstaat uitzicht op duurzamer relaties. De positie van Nederland op de internationale watermarkt kan hiermee verder worden versterkt.

Dit is in de Vierde Nota Waterhuishouding gesignaleerd. De regering heeft toen het voornemen geuit in 1999 de Tweede Kamer een actieprogramma aan te bieden met prioriteiten voor de Nederlandse inzet in het buitenland op het gebied van het waterbeheer.

De mondiale watercrisis

Watersystemen (stroomgebieden, delta's, kusten, zeeën en oceanen) en waterketens (drinkwater, sanitatie, irrigatie) staan wereldwijd onder druk. De sterke groei van zowel de wereldbevolking als de economie leidt tot een toenemende druk op de beschikbaarheid van voldoende water van voldoende kwaliteit en op de veiligheid. De toenemende concentratie van mensen in megasteden in de delta's versterkt dit nog eens. Voor zoute wateren vormt vervuiling een steeds grotere bedreiging. Gesproken kan worden van een mondiale watercrisis: wateroverlast, -tekorten en -vervuiling. Een belangrijke oorzaak van deze crisis is het slechte beheer van water, natuur, milieu en ruimte, met name in kwetsbare gebieden. Ook de gevolgen van klimaatveranderingen zullen merkbaar worden: een stijgende zeespiegel en meer overstromingen. De problemen nemen hierdoor alleen maar in omvang toe. Daardoor zullen zij ook eerder grenzen overschrijden en (uiteindelijk) leiden tot politieke conflicten.

Niches voor Nederland

Water is uitgegroeid tot een belangrijke sector van het internationaal beleid. Internationale uitdagingen zijn voor de komende decennia: een betere internationale waterrechtsorde, het ontsluiten van kennis en expertise, globalisering en communicatie en investeren in de toekomst. Nederland kan zijn sterke positie hierbinnen consolideren en uitbouwen.

De Nederlandse expertise sluit aan bij actuele vraagstukken in het buitenland. Te denken valt aan: integraal waterbeheer, duurzame ontwikkeling van kusten en delta's, water als ordenend principe voor de ruimtelijke inrichting, waterzuivering van kleine steden en landelijke gebieden, aanpak van verontreinigde waterbodems en wetlandbeheer. Verder liggen er kansen op het gebied van havens, irrigatie/drainage, veiligheid tegen overstromingen, waterkwaliteit en internationaal onderwijs. Binnen de gehele Nederlandse watersector is kennis en ervaring aanwezig om deze niches te benutten.

Ook de institutionele aspecten van het waterbeheer in Nederland zijn kansrijke exportproducten. De lange ervaring met participatieve democratie in het waterbeheer en de kennis van bestuur en financieringsvormen verdienen meer aandacht.

Hoofdpijnen van het beleid voor buitenlandse waterinzet in het volgende decennium

Doel

De regering streeft met voorliggend programma naar een versterking van de Nederlandse buitenlandse waterinzet. Zij wil daarbij recht doen aan het concept *integraal waterbeheer*, met inbegrip van *duurzaamheid* en (*internationale*) *waterrechtsorde*. Deze doelen worden uitgewerkt door het aangeven van prioriteiten en het bevorderen van samenwerking binnen de Nederlandse watersector.

Partners

De partners bij de buitenlandse waterinzet zijn: ministeries, waterschappen, waterleidingbedrijven, consultancy, financiële instellingen, kennisinstituten, de industrie, de aannemerij en niet-gouvernementele organisaties voor milieu- en natuurbescherming. Zij hebben elk een eigen rol. De kracht van dit programma ligt in het bereiken van de synergie tussen de partners. Bundeling versterkt de positie van de individuele partners.

Rol van de overheid

De regering is in de Vierde Nota Waterhuishouding een traject gestart ter verbreding, verdieping en versterking van het waterbeleid. De rijksoverheid heeft een voorwaarden- en kaderscheppende en faciliterende rol voor de partners. Uitgangspunten zijn het bestaande nationale beleid en de internationale afspraken over haar verantwoordelijkheid. Ook de criteria en beleidsontwikkeling van onder meer de Wereldbank en VN-organisaties hebben effect op de wijze waarop Nederland projecten faciliteert.

De regering wil voor het Nederlandse bedrijfsleven een gelijkwaardige concurrentiepositie creëren ten opzichte van buitenlandse ondernemingen. Deze ondersteuning van het bedrijfsleven zal hand in hand moeten gaan met de Nederlandse inzet in het internationale waterbeleid en met de doelstellingen van ontwikkelingssamenwerking. De in Nederland aanwezige kennis en expertise is de basis voor de inzet. Het zorgvuldig beheren van de strategische kennis en expertise is van groot belang.

Uitwerking: kernpunten van het programma

De regering wil bovenstaande doelen bereiken door het aangeven van prioriteiten en het bundelen van de Nederlandse inzet. Deze twee kernpunten worden hierna uitgewerkt tot specifieke acties.

Prioriteiten

De grenzen aan de beschikbare middelen voor de buitenlandse waterinzet dwingen tot het definiëren van prioriteiten. Op die manier kan de overheid haar voorwaardenscheppende en faciliterende rol voor de Nederlandse partners zo effectief mogelijk invullen.

Op basis van een aantal geografische en thematische prioriteiten richt de overheid zich op meer selectieve en diepgaande samenwerkingsrelaties met individuele landen en op grensoverschrijdende watersystemen. Deze prioriteiten zijn gebaseerd op de toepasbaarheid van de Nederlandse kennis en expertise, de mogelijkheden voor economische samenwerking en de bijdrage aan duurzame ontwikkeling.

1. Geografische prioriteiten

Drie geografische prioriteiten zijn aan te geven. Bestaande landenkeuzes binnen de verschillende departementen worden met deze prioritering niet aangetast.

- *dichtbevolkte delta's en laaggelegen kwetsbare kustgebieden*

De regering kiest voor ontwikkelingslanden, vooral gebieden in Zuid- en Zuidoost-Azië, Afrika en Latijns-Amerika (inclusief het Caribisch gebied). Voor zover deze landen voorkomen op de samenwerkingslijst van Ontwikkelingssamenwerking en zij de watersector hebben aangegeven als samenwerkingssector, kunnen zij voor financiering van activiteiten verzoeken om ondersteuning vanuit Ontwikkelingssamenwerking.

- *grensoverschrijdende stroomgebieden en regionale zeeën*

Speciale aandacht gaat onder meer uit naar de Donau, Yangtze, Mekong, Zambezi, Amazone, Ganges Brahmaputra, Niger en de Nijl. Deze grensoverschrijdende stroomgebieden zijn moeilijker integraal aan te pakken. Ook regionale zeeën zoals de Zwarte Zee en de Kaspische Zee, behoren tot de prioritaire gebieden. Vanwege hun ingesloten ligging en de vaak sterk verontreinigde rivieren die er in uitstromen, worden deze zeeën en hun kusten bedreigd in hun ecologisch functioneren. Dit beïnvloedt de mogelijkheden voor visserij en toerisme negatief.

- *kandidaatlidstaten van de Europese Unie en landen waarmee de EU mediterrane samenwerkingsakkoorden heeft gesloten*

Deze zijn van belang gezien de snelle maatschappelijke veranderingen in de richting van markt-economieën. Daarnaast bestaan er grote vraagstukken op het gebied van milieu en water. Toetreding tot de Europese Unie vraagt om aanzienlijke investeringen in de infrastructuur, het beheer en de institutionele ontwikkeling. De Nederlandse watersector kan hieraan bijdragen.

2. Thematische prioriteiten

In het verlengde van de doelstelling van dit programma zijn deze prioriteiten:

- bijdrage aan duurzame ontwikkeling (ecologisch, sociaal, economisch)
- integrale aanpak van watersystemen
- integrale benadering van waterketens (drinkwater, sanitatie, irrigatie)
- bijdragen aan een goede waterrechtsorde (inclusief goed bestuur en participatie van de lokale bevolking).

De thematische prioriteiten liggen primair op terreinen waar Nederland zijn positie kan consolideren of uitbouwen, zoals kustontwikkeling, havens, irrigatie, veiligheid tegen overstromingen, waterkwaliteit en internationaal onderwijs.

De regering wil speciaal voor prioritaire beleidsgebieden als wereldvoedselzekerheid en stroomgebiedsbeheer, deskundigheid bevorderen door het ondersteunen van 'twinning agreements'. Deze agreements zijn eveneens kernpunten bij het Wereld Water Forum dat in maart 2000 in ons land gehouden wordt.

Bundelen van inzet

De implementatie van het programma is niet alleen een zaak van de rijksoverheid, maar vooral ook een samenspel tussen de betrokken partners. Er zijn zes actiepunten geformuleerd om de krachten van de partners beter te kunnen bundelen.

1. Partnerschap voor water

De regering zal zich actief inzetten voor het verder realiseren van een partnerschap voor water, met de hierboven genoemde partners. De communicatie en informatie-uitwisseling tussen overheid en partners over buitenlandactiviteiten wordt verbeterd. De mogelijkheden van de nieuwe media zullen hierbij benut worden. Het Netherlands Water Partnership en het Export Platform Verkeer en Waterstaat vervullen hierin een sleutelrol.

2. Internationale waterdiplomatie

Ontwikkeling van overheids-overheidsrelaties met het buitenland krijgt gestalte volgens verschillende instrumenten, zoals twinning agreements en Memoranda of Understanding. De Nederlandse overheid zal deze instrumenten strategisch inzetten in het licht van dit programma.

De samenwerking binnen MOU's wordt alleen nog aangegaan wanneer zicht bestaat op kansrijke, langdurige relaties. De betrokken departementen bereiden dit gezamenlijk voor. Bij nieuwe overeenkomsten zal meer aandacht uitgaan naar structurele oplossingen in plaats van op zichzelf staande activiteiten. Daartoe zal een nieuw te vormen interdepartementale stuurgroep afgaan op de geformuleerde prioriteiten en criteria. Deze worden in samenwerking de partners nader uitgewerkt.

De Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland spelen een belangrijke inventariserende rol: zij hebben zicht op de werkelijke lokale problemen en mogelijke oplossingen. De regering zal daarom het thema 'water' nadrukkelijker onder de aandacht van de ambassades en internationale fora brengen. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat stelt verder een team van internationaal opererende waterspecialisten beschikbaar, daar waar relevant in samenwerking met collega-departementen. Dit team zal zich inzetten op het gebied van duurzame ontwikkeling, integrale aanpak van watersystemen en waterketens en bijdragen aan een goede waterrechtsorde.

Een betere samenwerking tussen de departementen moet een gecoördineerde en 'structurele' betrokkenheid bij de Wereldbank en regionale ontwikkelingsbanken bevorderen. Voor de Wereldbank is een centrale rol weggelegd voor de ambassade in Washington. Via detachering van waterspecialisten wordt beoogd de ingangen bij de Wereldbank te verbeteren. De Nederlandse regering zal de Wereldbank voorstellen een toolkit integraal waterbeheer te ontwikkelen. Het gaat hier om een soort checklist, toegankelijk te maken via het internet, waarin Nederlandse ervaringen in het waterbeheer op technisch, bestuurlijk-organisatorisch en participatief gebied liggen opgeslagen. Deze toolkit zal ten dienste worden gesteld van de Wereldbank en wellicht andere internationale financieringsinstellingen en internationale organisaties. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat zal bij de uitwerking samenwerken met de Unie van Waterschappen.

3. Deskundigheidsbevordering

De regering zal de kennisontwikkeling en -uitwisseling bevorderen. Kennisbundeling vindt onder meer plaats in de Delftse en Wageningse clusters en in andere samenwerkingsvormen tussen instituten van de ministeries. De uitkomsten van de gezamenlijke verkenning van de adviesraden AWT, RMNO en NRLO over de Nederlandse kennisinfrastructuur op watergebied zullen in het licht van voorliggend programma bekeken worden.

Daarnaast zal er meer gebruik worden gemaakt van bestaande internationale kennisinfrastructuur en beschikbare fondsen. Participatie van kennisinstellingen in relevante internationale onderzoeksprogramma's wordt gestimuleerd om het Nederlandse kennispotentieel op peil te houden en uit te breiden.

4. Profilering en marketing

Door middel van marketing en productontwikkeling (innovatie) kunnen Nederlandse bedrijven en instellingen hun positie uitbouwen en consolideren en hun imago op de internationale watermarkt te verbeteren. De regering zal zich inspannen om Nederland in het buitenland beter te profileren. Het Netherlands Water Partnership stelt samen met het Export Platform Verkeer en Waterstaat een PR- en marketingplan op en put daarbij uit de ervaringen met de profilering van 'Nederland-distributieland'.

5. Samenhang in het rijksbeleid

Een nieuw te vormen interdepartementale stuurgroep zorgt voor een eenduidige vertaling van dit programma in het rijksbeleid (in nota's en programma's) en voor het uitwerken, uitzetten en bewaken van de actiepunten. Naast de interdepartementale afstemming voor het Netherlands Water Partnership en het Export Platform Verkeer en Waterstaat verzorgt de stuurgroep de afstemming van MOU's op het gebied van het waterbeheer.

6. Financieel instrumentarium

De interactie met internationale financieringsinstellingen wordt versterkt. Hiermee wordt een efficiënte wisselwerking beoogd, die moet leiden tot een synergie tussen deze instellingen en de Nederlandse inzet. Integraal waterbeheer en duurzame ontwikkeling blijven hierbij centraal staan. Daardoor kan de Nederlandse watersector de mogelijkheden voor internationale (mede)financiering beter benutten. De mogelijkheden voor co-financiering worden nader onderzocht. De regering zal in het kader van het bestaande partnershipprogramma met de Wereldbank, alsmede in de relatie met de regionale ontwikkelingsbanken, structureel aandacht inruimen voor integraal waterbeheer.

Implementatie

De activiteiten van het programma zullen in de periode 2000 - 2004 worden uitgevoerd. Periodiek vindt een evaluatie van het actieprogramma plaats. Jaarlijks kunnen de prioriteiten worden bijgesteld.

Bij de nadere uitwerking van het programma zal per onderwerp ook aandacht worden besteed aan de financiering waarin in eerste instantie gekeken wordt naar de bestaande begrotingen van de betrokken ministeries. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat zal door herprioritering jaarlijks met 10 miljoen gulden invulling geven aan de buitenlandse waterinzet volgens dit programma.

Tot slot

De regering wil met dit programma bij te dragen aan synergie in de Nederlandse watersector waardoor de internationale uitdaging beter kan worden aangegaan.

1. Nederland en de mondiale waterproblematiek

1.1. Inleiding

Nederland is een deltaland. Delta's vormen de verbinding tussen stroomgebied en zee en zijn ecologische en vaak economische knooppunten. Nederlanders hebben in de loop der eeuwen leren omgaan met water. We beschermen ons tegen water van de rivieren en de zee, realiseren infrastructuur en organiseren het waterbeheer. De wijze waarop Nederlanders dit -soms door schade en schande- totstandbrengen dwingt respect af in het buitenland. De beelden van Hansje Brinker en Nederlandse watermolens zijn wijd verbreid en bovendien aangevuld met verbeterde inzichten die anticiperen op de dynamiek van watersystemen.

Nederland heeft met de omvangrijke kennis en expertise van water een top-exportproduct in handen. Dit wordt ingezet in een groeiend aantal regio's in de wereld, waar veiligheid en de beschikbaarheid van (schoon) water sterk te wensen over laat. Steeds meer landen doen een beroep op deze specifieke kennis. Dit kwam duidelijk naar voren tijdens de internationale conferentie 'Sustainable Development of Delta's' van november 1998 in Amsterdam.

De positie van Nederland op de internationale watermarkt kan nog verder worden versterkt. De Nederlandse watersector is hiervoor geëquipeerd, maar mist in een aantal gevallen de boot. Dit komt onder meer doordat activiteiten veelal een versnipperd karakter dragen en ad-hoc plaatsvinden. Winst kan worden behaald wanneer ze in een gezamenlijke context worden benaderd. De uitdaging is dus het versterken van de synergie in de Nederlandse watersector. Hierdoor komt de veelzijdige expertise beter tot haar recht, sluit het aanbod nog beter aan bij de internationale vraag en ontstaat uitzicht op duurzamer relaties. Zo kan Nederland een bijdrage leveren aan het bestrijden van een naderende mondiale watercrisis.

Bovenstaande is in de Vierde Nota Waterhuishouding gesignaleerd. Om hierop in te spelen, is de Nederlandse regering een traject gestart ter verbreding, verdieping en versterking van het waterbeleid. De regering heeft daarbij het voornemen geuit om in 1999 de Tweede Kamer een actieprogramma aan te bieden met prioriteiten voor de Nederlandse inzet in het buitenland op het gebied van integraal waterbeheer.

Toelichting integraal waterbeheer

a) **De watersysteembenadering.** Wateren binnen hetzelfde afwateringsgebied (in situ) worden zoveel mogelijk als één systeem behandeld. De kust wordt in deze benadering niet meer als een lijn beschouwd, maar als een gebied of zone met een specifieke dynamiek en met diverse functies, waaronder kustverdediging. Oppervlaktewater en grondwater; hoofdstroom, zijrivieren en stroomgebied; kwaliteit en kwantiteit; water, bodem, oeverzones en biota; systeemkenmerken en gebruiksfuncties: alles staat in nauw contact met elkaar. Een ingreep in één deel van het systeem kan elders grote gevolgen hebben. De maatschappelijke gebruiksfuncties van het water moeten zo binnen het watersysteem worden ingepast dat een optimaal voortbestaan van zowel het systeem als zijn functie op langere termijn veilig gesteld blijft. Sinds het nieuwe beleid van kustverdediging en de hoge waters van 1993 en 1995 is de **veerkracht** van watersystemen centraal komen te staan: wil een watersysteem duurzaam kunnen functioneren, dan zal het voldoende ruimte moeten krijgen om zich aan wisselende klimatologische en hydrologische omstandigheden aan te kunnen passen en voldoende potentieel moeten hebben om zich tegen externe pressie te kunnen verweren. Daartoe zijn beleidslijnen als 'Ruimte voor de rivier' en 'Dynamisch handhaven van de kust' geformuleerd en worden maatregelen genomen om de sponsfunctie van het stroomgebied te herstellen. De systeembenadering wordt toegepast op grondwatervorkomens, stroomgebieden, zeeën, kustzones en oceanen.

c) **De waterketenbenadering.** Indien water uit de kringloop wordt gehaald (ex situ), wordt het gemonitord totdat het weer in het systeem terugkomt en daar zonder nadelige effecten weer in kan worden opgenomen. Dit impliceert bijvoorbeeld een samenhangend beleid voor drinkwater en voor sanitatie en een zorgvuldig irrigatiebeleid. Dit beleid dient niet zozeer het aanbod als wel de vraag aan te sturen (demand management). Allereerst moet er ruim voldoende water in het systeem blijven om de veerkracht te kunnen handhaven. Verder moet het water zelf zo efficiënt mogelijk worden gebruikt en hergebruikt en moeten waterverliezen worden voorkomen.

e) **De participatie van alle bij het waterbeleid betrokken actoren.** Het staat onomstotelijk vast dat een beleidsproces waarin de betrokkenen zich kunnen herkennen, van grote waarde is. Beleidsmatige en maatschappelijke afstemming verleent het beleid niet alleen draagvlak, maar maakt ook de betrokken publieke, private en maatschappelijke actoren medeverantwoordelijk. In dit verband spelen ook het uitgangspunt 'belang, betaling, zeggenschap in één hand' voor het waterschapsbestuur, het beginsel 'de vervuiler betaalt' en zeker ook het subsidiariteitsbeginsel. Immers, door regelgeving, overleg en actie zo te organiseren dat de voornaamste actoren daarop invloed kunnen uitoefenen, komt hun verantwoordelijkheid het best van de grond en kan een waar 'partnerschap' totstandkomen.

1.2. Een mondiale watercrisis

Watersystemen (stroomgebieden, delta's, kusten, zeeën en oceanen) en waterketens (drinkwater, sanitatie, irrigatie) staan wereldwijd onder druk. De sterke groei van zowel de economie als de wereldbevolking (naar ongeveer 9 miljard in de komende decennia) leidt tot een toenemende druk op de beschikbaarheid van voldoende water van voldoende kwaliteit. Zo zal voor het voeden van de wereldbevolking de waterbehoefte in de landbouw naar verwachting verdubbelen. Bij de overgang naar de 21e eeuw zal voor de eerste maal in de geschiedenis de helft van de wereldbevolking in grote steden wonen. Van de 23 megasteden liggen er 18 aan de kust in deltagebieden, aan het eind van belangrijke stroomgebieden (zie kaartje). Deze concentratie van mensen in de toch al dichtbevolkte delta's brengt veiligheidsrisico's en extra druk op de watersystemen met zich mee.

Voor zoute wateren vormt vervuiling een steeds grotere bedreiging. Gesproken kan worden van een mondiale watercrisis: wateroverlast, -tekorten en -vervuiling. Een belangrijke oorzaak van deze crisis is het slechte beheer van water, natuur, milieu en ruimte, met name in kwetsbare gebieden.

Bevolkingsprognoses voor 2015 van megasteden in de wereld, gelegen aan de kust¹.

- 20 - 30 miljoen
- 15 - 20 miljoen
- 10 - 15 miljoen
- 5 - 10 miljoen

Ook de gevolgen van klimaatveranderingen zullen merkbaar worden. Het gevolg is een stijgende zeespiegel en meer overstromingen. De problemen nemen hierdoor alleen maar in omvang toe. Daardoor zullen zij ook eerder grenzen overschrijden en (uiteindelijk) leiden tot politieke conflicten.

¹ Bron UN, Department of Economic and Social Affairs, Population Division

De watercrisis

Water, -zowel het zoete als het zoute- is essentieel voor leven. Het speelt een centrale rol in het functioneren van ecologische, economische, sociale en politieke systemen. De wereldbevolking zal in de komende jaren groeien naar ongeveer 9 miljard mensen. Naast alle andere behoeften zal de voedselproductie daarvoor moeten verdubbelen. De geïrrigeerde landbouw kan daarvoor zorgen, maar dat leidt ongeveer tot een verdubbeling van de waterbehoefte in de landbouw.

Daarmee bepaalt water mede de toekomstperspectieven voor duurzame ontwikkeling. Water is tegelijkertijd een schaarse hulpbron. Schaarste omvat meer dan volume, zij strekt zich ook uit tot aspecten als kwaliteit, toegankelijkheid en betrouwbaarheid van aanvoer.

Niet alleen schaarste vormt een probleem, ook waterovervloed heeft op tal van plaatsen op de wereld ingrijpende gevolgen. De recente catastrofale overstromingen in Bangladesh en China, maar ook de ernstige wateroverlast waarmee Nederland herhaaldelijk te kampen heeft, vormen hiervan indringende illustraties. Wereldwijde klimaatveranderingen zullen deze problemen nog versterken.

De oorzaken van de waterproblematiek zijn talrijk: beheer van watervoorraden en waterketens, ontoereikende instituties en regelgeving, onvoldoende doorwerking van internationaal recht, verspilling, vervuiling en toenemende consumptie. Aan deze directe oorzaken ligt een complex van indirecte oorzaken ten grondslag, zoals ongelijke toegang, gebrek aan informatie, technologie, kennis en middelen, onjuiste politieke keuzes, gebrekkige samenwerking, bevolkingsgroei, etcetera. Zo zullen in tal van (ontwikkelings)landen de economische groei en de bevolkingsgroei gepaard gaan met watervervuiling en een toename van de waterconsumptie. Dit kan vooralsnog niet worden opgevangen door een adequate toename en kwaliteit van sanitatievoorzieningen. Kortom, het ontbreken van een deugdelijk water- en ketenbeheer vormt een bedreiging voor toekomstige generaties. Het kan resulteren in waterschaarste, bodemdegradatie, uitputting van grondwaterreserves, verzilting, watervervuiling, verlies van inkomsten uit de visserij, verlies aan biodiversiteit, een toename van ziekten als malaria en bilharzia en een beperkte toegang tot water van met name armere bevolkingsgroepen. Het meest kwetsbaar zijn dichtbevolkte laaggelegen delen van stroomgebieden, delta's, kusten, zeeën en wetlands.

Ecological footprints

Nederland draagt bij aan de mondiale waterproblematiek via verspreiding van vervuilende stoffen, directe en indirecte interventies op watergebied in het buitenland en via consumptie: de zogenaamde 'ecological footprints' van Nederland. Nederland zal de negatieve consequenties van haar handelen in eigen land voor de waterhuishouding in het buitenland moeten beperken. Hiermee krijgt de verantwoordelijkheid, zoals vastgelegd in nationaal beleid en in internationale verdragen op het gebied van water, milieu, klimaat, biodiversiteit en wetlands, nader gestalte.

Biodiversiteit

Voorwaarden voor een duurzame ontwikkeling van watersystemen zijn het behoud en duurzaam gebruik van de variatie aan ecologische systemen (habitats), soorten en variëteiten die deel uitmaken van deze systemen. Deze biodiversiteit is het kapitaal voor economische functies zoals visserij en recreatie en vervult een sleutelrol in het ecosysteem bij de natuurlijke waterzuivering, nutriëntencycli e.d. (life-support functie). De biodiversiteit is daarbij een verbindende factor tussen deelsystemen via voedselketens en migratie- en verspreidingspatronen. De variatie aan leven in watersystemen op aarde is zeer groot. Korallen zijn qua rijkdom aan biodiversiteit vergelijkbaar met tropische regenwouden. De grote zeezoogdieren spreken alom tot de verbeelding en hebben wereldwijd een beschermd status. Sommige meren zoals het Victoriameer herbergen unieke vissoorten (endemen). Ondiepe wateren, de wetlands, zijn onder andere van belang als leefgebied van water- en trekvogels.

Het behoud en duurzaam gebruik van de biodiversiteit van zout en zoet water zijn goed verankerd in internationale verdragen, mondiaal met name in het Biodiversiteitsverdrag en het Wetlandsverdrag.

Er zijn concrete afspraken gemaakt op het vlak van gebieds- en soortbescherming, duurzaam gebruik, wetenschappelijke samenwerking en informatie-uitwisseling.

In het kader van het Biodiversiteitsverdrag zijn integrerende programma's vastgesteld, mede dankzij de actieve inzet van Nederland. Het programma voor zee en kust bevat acties gericht op integraal beheer, duurzaam gebruik, beschermd gebieden, maricultures en uitheemse soorten. Het zoetwaterprogramma is onder andere gericht op de uitwerking van de stroomgebiedenadering, instrumentarium voor duurzaam gebruik en inventarisatie en monitoring.

1.3. Internationale uitdagingen

De dreiging van een wereldwijde watercrisis is tegelijkertijd een uitdaging. Thema's als de beschikbaarheid van voldoende en kwalitatief goed water en de vervuiling en aantasting van kustgebieden zullen zeker ook bij de overgang naar de 21e eeuw het waterbeheer beheersen.

Hierna volgen vier internationale uitdagingen: een betere internationale waterrechtsorde, ontsluiten van kennis en expertise, globalisering en communicatie en investeren in de toekomst.

Water en voedselzekerheid

De wereldbevolking zal de komende 25 jaar naar verwachting groeien met ongeveer de helft en, mede door inkomensgroei, zal de vraag naar voedsel ongeveer verdubbelen. De Nederlandse regering deelt de mening van FAO¹, Wereldbank, IFPRI en WRR dat het technisch mogelijk is om de productie van voedsel dan ook te verdubbelen. En hoeveel water is daarvoor nodig?

Schattingen lopen sterk uiteen, maar komen vaak op ten minste 50% meer dan nu. Het is niet waarschijnlijk dat zoveel water beschikbaar zal zijn voor voedselproductie, gezien de concurrerende vraag uit andere sectoren. Die beperkte beschikbaarheid zal de prijzen van water en daardoor ook van voedsel verhogen. Voedselproductie zal moeten worden aangepast aan waterschaarste. Landbouw en voedselverwerking is verreweg de grootste zoetwatergebruiker, globaal ongeveer 70% van het totaal gebruik en in aride gebieden zelfs 90%. Wereldwijd zijn zo'n anderhalf miljard hectares in landbouwcultuur; 83% daarvan is niet geïrrigeerd en 17% geïrrigeerd. Op die 17%, een kwart miljard hectares, wordt echter wèl 40% van het wereldvoedsel geproduceerd. Geïrrigeerde landbouw zorgde van 1965 tot 1985 voor meer dan de helft van de stijging in wereldvoedselproductie. Op de FAO-Wereldvoedseltop van november 1996 werd vastgesteld dat voedselzekerheid ook water betreft. Watergebruik in geïrrigeerde landbouw is vaak te weinig efficiënt. In de follow-up van die top is de aandacht dan ook gericht op investeringen voor watergebruik in de voedselproductie. Nederland speelt hierin een relatief belangrijke rol. Uitwisseling van kennis en onderzoek is één van de Nederlandse inspanningen op dit gebied.

Een betere internationale waterrechtsorde

De bestuurlijke organisatie, de toegang van de burger tot de watervoorraden, de transparantie van het beheer van de watersystemen en -ketens en de participatie van de burger bij de besluitvorming op het gebied van veiligheid en eerste levensbehoeften, zijn cruciale elementen van de waterrechtsorde. Nederland heeft met zijn eeuwenoude waterschapsbestel een schat aan expertise opgebouwd die elders in de wereld van grote waarde kan zijn voor het verbeteren van de waterrechtsorde. De gezamenlijke verantwoordelijkheid en belangen die Nederland deelt met de landen die grenzen aan zijn internationale rivieren en de Noordzee, onderstrepen het belang van een internationale rechtsorde voor water. Op mondiaal niveau is deze rechtsorde minstens zo belangrijk.

Ontsluiten van kennis en expertise

De internationale kennisuitwisseling is van groot belang voor het vergroten en onderhouden van het Nederlandse potentieel: kennismangement. Het kan bijdragen aan het realiseren van nationale doelstellingen. Het onderzoek in het buitenland naar ongestoorde natuurlijke processen in watersystemen die in Nederland nauwelijks meer voorkomen, kan bijvoorbeeld dienen als referentieonderzoek voor ecologisch herstel in Nederland.

¹ Zie bijlage 1 voor afkortingen

Enkele voorbeelden van in Nederland beschikbare kennis en expertise

- processen in watersystemen en hun interacties met maatschappelijke functies
- het planmatig benutten van watersystemen in relatie tot nationale doelen
- het herstellen en ontwikkelen van watersystemen
- het oplossen van vraagstukken over het gebruik, de verdeling, de bescherming en het beheer van natuurlijke hulpbronnen
- het ontwerpen van infrastructuur voor watersystemen
- de realisatie van grootschalige multifunctionele, waterbouwkundige ingrepen in dicht-bevolkte, ecologisch kwetsbare gebieden (delta's)
- de institutionele en participatieve aspecten van het beheer van watersystemen
- het in samenhang bezien van de watervoorziening en afvalwater behandeling, speciaal in steden; met nadruk op de relatie water-gezondheid
- het in samenhang bezien van de diverse milieucompartimenten, vooral in en rond bevolkingsconcentraties
- planvorming, regelgeving, financieringsvormen, toezicht en ook renovatie en flexibiliteit
- waterzuiveringstechnieken

Globalisering en communicatie

Onder de noemers van globalisering en liberalisering ontwikkelen zich allerlei processen, zoals sterkere internationale concurrentie, nieuwe samenwerkingsverbanden en verschuivingen in afzetmarkten. In toenemende mate krijgen private geldstromen de overhand in het financiële verkeer tussen rijke en arme landen. Hiermee veranderen de reguleringsmechanismen, de objecten en de doelgroepen van investeringen. Het effect hiervan op watervoorraden en de 'watermarkt' is nog onduidelijk.

De ontwikkelingen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie hebben grote consequenties voor de Nederlandse watersector. Niet alleen worden wereldomspannende samenwerkingsverbanden hierdoor gestimuleerd, ook verspreiden nieuwe inzichten en technologieën zich sneller dan ooit.

Investeren in de toekomst

De komende decennia wordt over de hele wereld een enorme investering in de watersector voorzien. Volgens een recente opgaaf van de Asian Development Bank is alleen al in Azië een investering van 1.500 miljard euro per jaar aan de orde voor het komende decennium. Deze investeringen zijn een reactie op de sterke bevolkingsgroei en de toenemende urbanisatie. Een niet onbelangrijk deel van die investeringen heeft betrekking op water en aan water verbonden infrastructuur. Het betreft infrastructuur voor bescherming tegen overstroming, voor inrichting van waterlopen, voor havens en vaarwegen en infrastructuur voor waterketens zoals drinkwatervoorziening en afvalwaterbehandeling, irrigatie en drainage.

Een beperkt deel van de genoemde investeringen wordt gefinancierd door ontwikkelingsfondsen. Volgens de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) werd in 1996 ruim 1 miljard euro van de officiële bilaterale ontwikkelingshulp besteed aan water voor landbouwkundige doeleinden en circa 3 miljard euro aan watervoorziening en sanitatie. Hieraan kan de multilaterale hulp worden toegevoegd via de Wereldbank en regionale banken, via de Europese Unie en private investeringen. Het totaal aan hulp is evenwel een fractie van de totale behoefte aan investeringen. De betrokken landen brengen zelf de hoofdmoot op. Deze ontwikkelingen bieden kansen voor exportbevordering, ontwikkelingssamenwerking en landbouwsamenwerking.

Geschatte jaarmzet Nederlandse private sector in water in miljoenen euro

Aannemers	5000
Kapitaalgoederen	4000
Consultants	1500
Kennisinstituten	200
Contracting engineers	200
Nutsbedrijven	100
MFO's	100
Totaal	11100

(Bron: Nedeco, 1998)

1.4. Niches voor Nederland

Belangrijke motieven voor een sterke manifestatie van Nederland op internationaal watergebied liggen niet alleen in het economisch belang, maar ook in het belang van duurzame oplossingen voor watervraagstukken. Veiligheid, sociale en economische stabiliteit, een gezonde natuur en een goed milieu in andere landen bevorderen ook de duurzame ontwikkeling in Nederland zelf.

De Nederlandse expertise sluit aan bij actuele vraagstukken in het buitenland, zoals integraal waterbeheer, duurzame ontwikkeling van kusten en delta's, water als ordenend principe voor de ruimtelijke inrichting, waterzuivering van kleine steden en landelijke gebieden, aanpak van verontreinigde waterbodems en wetlandbeheer. Verder kan Nederland zijn sterke positie consolideren en uitbouwen op het gebied van havens, irrigatie/drainage, veiligheid tegen overstromingen, waterkwaliteit en internationaal onderwijs. In de gehele Nederlandse watersector is voldoende kennis en ervaring aanwezig om deze niches te benutten.

Ook de institutionele aspecten van het waterbeheer in Nederland zijn kansrijke exportproducten. De ervaring met participatieve democratie in het waterbeheer en de kennis van bestuur en financieringsvormen verdienen meer aandacht.

2. Hoofdpijnen van de Nederlandse buitenlandse waterinzet

2.1. Doel

Buitenlandse waterinzet is onderdeel van het beleid van de verschillende ministeries. Het thema 'water en internationale samenwerking' is breed uitgewerkt in diverse beleidsnota's.

Relevante beleidsnota's Water en internationale samenwerking

Regeringsnota's

- Vierde Nota Waterhuishouding
- Nationaal Milieubeleidsplan 3
- Programma Internationaal Natuurbeheer
- Nota Milieu en Economie
- Kustnota's; kustverdediging 1990 en kustbalans 1995
- Nota Internationaal Natuur- en Milieubeleid
- Nota Herijking Buitenlands Beleid

Thematische nota's DGIS

- Drinkwater en Sanitatie
- NotaBiodiversiteit
- Sustainable Irrigated Agriculture
- Integrated Water Resources Management

Onder buitenlandse waterinzet wordt in dit programma verstaan: de wijze waarop Nederland zich internationaal profileert op het beleidsterrein van het water in al zijn aspecten. Deze profilering kan worden onderscheiden in de volgende aandachtsgebieden:

- *verbetering concurrentiepositie*: het versterken van de positie van het Nederlandse watergere lateerde bedrijfsleven;
- *ontwikkelingssamenwerking*: het bevorderen van de watergerelateerde duurzame ontwikkeling in ontwikkelingslanden;
- *het beleidsoverleg*: het totstandkomen, uitwerken en evalueren van watergerelateerde internationale verdragen en politieke afspraken. Het beleidsoverleg dat de departementen voeren, draagt continu bij aan een betere profilering.

Het realiseren van strategische synergie tussen deze aandachtsgebieden en departementen kan een grote meerwaarde opleveren voor de Nederlandse watersector als geheel: optimale benutting van netwerken en instrumenten, effectief inspelen op niches, effectieve interactie tussen het beleid en de realisering van projecten. De Vierde Nota Waterhuishouding formuleert dit als volgt:

'Nederland is een waterland, met deskundigheid op het gebied van waterbouw, waterhuishouding, kustzone en wetlandbeheer. Vanuit het buitenland wordt snel een beroep gedaan op Nederlandse kennis en expertise. Dat schept mogelijkheden voor onze instituten, ons bedrijfsleven en onze consultancy, maar ook voor strategische alliantie-vorming. Versnippering van de aandacht over kleine deelprojecten in een groot aantal landen kan echter afbreuk doen aan de effectiviteit van de inzet en aan het rendement ervan, ook in termen van duurzame ontwikkeling.'

Om de positie van de Nederlandse watersector op de internationale markt te verbeteren, is in de Vierde Nota Waterhuishouding aangekondigd:

'De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat zal in 1999 een actieprogramma aan de Tweede Kamer aanbieden met prioriteiten voor de Nederlandse inzet in het buitenland op het gebied van het waterbeheer.'

De Vierde Nota Waterhuishouding wil bereiken dat de Nederlandse kennis en expertise op het gebied van waterbeheer gestructureerd wordt ingezet, met bijzondere aandacht voor een duurzame ontwikkeling van watersystemen. De regering streeft met dit programma naar een versterking van de Nederlandse buitenlandse waterinzet. Zij wil daarbij recht doen aan het concept *integraal waterbeheer* met inbegrip van *duurzaamheid* en (*internationale*) *waterrechtsorde*. Zij geeft daaraan vorm door het aangeven van prioriteiten voor haar inzet en het bevorderen van samenwerking binnen de Nederlandse watersector. Deze twee kernpunten van het programma worden uitgewerkt in respectievelijk paragraaf 3.1 Prioriteiten en paragraaf 3.2 Bundelen van de inzet.

2.2. Rol van de partners

De regering zal zich actief inzetten voor het continueren van de samenwerking met alle betrokken partijen en het realiseren van een partnerschap voor water. De communicatie en informatie-uitwisseling tussen de partners over buitenlandactiviteiten zullen worden verbeterd. Onder partners worden gerekend: ministeries, waterschappen, waterleidingbedrijven, consultancy, financiële instellingen, kennisinstituten, de industrie, de aannemerij en niet-gouvernementele organisaties voor milieu- en natuurbescherming.

Overigens beperkt de actieradius zich niet tot Nederland. Meer dan tot nu toe wordt ook in het buitenland gezocht naar partners voor strategische en pragmatische samenwerkingsverbanden, zoals de Wereldbank.

2.3. Rol van de overheid

Door het aangeven van prioriteiten en met een gebundelde inzet wil de Nederlandse overheid meehelpen aan duurzame en structurele oplossingen in de watersector. De overheid heeft een voorwaarden- en kaderscheppende en faciliterende rol voor de partners. Zij neemt hierbij als uitgangspunt: het bestaande nationale beleid, de internationale afspraken over haar verantwoordelijkheid en verdragen zoals Agenda 21, het Biodiversiteitsverdrag en het Klimaatverdrag. Ook de criteria en beleidsontwikkeling van onder meer de Wereldbank en VN-organisaties hebben hun effect op de wijze waarop Nederland projecten faciliteert.

Ontwikkelingen in een aantal andere beleidsterreinen sluiten hierop aan. Op het terrein van het economisch beleid streeft de Nederlandse overheid in het kader van globalisering naar het vrijmaken van de marktsector. Hierbij houdt de overheid rekening met de randvoorwaarden die in internationaal overleg worden gesteld. Uitgangspunt daarbij is voor het Nederlandse bedrijfsleven een gelijkwaardige concurrentiepositie te creëren ten opzichte van buitenlandse ondernemingen (level playing field). De in Nederland aanwezige kennis en expertise is de basis voor de inzet. Het zorgvuldig beheren van de strategische kennis en expertise is hierbij van groot belang.

Bij het uitwerken van de doelstelling zijn de departementen actief op eigen vakterreinen. Ze richten zich op specifieke fora en beschikken over eigen netwerken. De invalshoek van ontwikkelings-samenwerking is een integrale aanpak voor duurzaam beheer van waterbronnen.

Vanuit het onderzoeks- en wetenschapsbeleid wordt met de vakdepartementen en kennis-infrastructuurpartners samengewerkt aan een optimale inzet van de publieke onderzoekscapaciteit op het gebied van water, zowel in nationaal als in internationaal verband.

Het beleid voor internationaal natuurbeheer legt een koppeling naar biodiversiteit en andere sectoren en actoren voor samenwerking.

Het realiseren van een strategischer inzet van de gezamenlijke departementen vraagt om overleg en afstemming. Het gaat hierbij ook om afstemming van de inzet in bilaterale samenwerkingsverbanden als de Memoranda of Understanding. Een duidelijker strategische inzet van de overheid werkt door in de samenwerking met andere Nederlandse partners. Tevens kan prioritering, gedifferentieerd naar thema's en regio's, in belangrijke mate de effectiviteit en efficiëntie van de overheidsinzet vergroten. Bundeling van krachten tussen partners is met name mogelijk op activiteiten die binnen de aandachtsgebieden en prioriteiten van de overheid vallen. Hierover handelt hoofdstuk 3.

3. Kernpunten van het programma Partners voor Water

Dit hoofdstuk behandelt de kernpunten van het programma Partners voor Water: het aangeven van prioriteiten en het bundelen van de inzet van de partners. Deze worden hierna uitgewerkt.

3.1. Prioriteiten

De grenzen aan de beschikbare middelen voor de buitenlandse waterinzet dwingen tot het definiëren van prioriteiten. Op die manier kan de overheid haar voorwaardenscheppende en faciliterende rol voor de Nederlandse partners zo effectief mogelijk invullen.

Op basis van een aantal geografische en thematische prioriteiten richt de overheid zich op meer selectieve en diepgaande samenwerkingsrelaties met individuele landen en op grensoverschrijdende watersystemen. Deze prioriteiten zijn gebaseerd op: de toepasbaarheid van de Nederlandse kennis en expertise, de mogelijkheden voor economische samenwerking en de bijdrage aan duurzame ontwikkeling. De Vierde Nota Waterhuishouding stelt:

'Prioriteit moet gegeven worden aan grotere projecten, waarbij naast civieltechnische ook bestuurlijke, ecologische en sociaal-economische aspecten aandacht vergen. Hierbij wordt zoveel mogelijk een geïntegreerde aanpak van functies en systeemkenmerken bevordert. De Nota Herijking Buitenlandse Beleid en de regiodocumenten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken zijn hier voor richtinggevend.'

Geografische prioriteiten

- dichtbevolkte delta's en laaggelegen kwetsbare kustgebieden
- grensoverschrijdende stroomgebieden en regionale zeeën
- kandidaatlidstaten van de EU en landen waarmee de EU mediterrane samenwerkingsakkoorden heeft gesloten

Deze geografische prioritering bouwt voort op huidige accenten. Prioriteitslanden verschillen per departement. Zo heeft de regering onlangs haar landenkeuze met betrekking tot ontwikkelings-samenwerking vastgesteld. Bovenstaande prioritering tast deze landenkeuze niet aan².

² Een overzicht van de samenwerkingsrelaties is opgenomen in bijlage 2

Het Wereld Water Forum (WWF)

Het Wereld Water Forum is een evenement dat voor het eerst in Marrakesj (1997) werd gehouden tijdens Wereld Waterdag. De organisatie van dit Forum, met als thema 'Water: The World's Common Heritage', was in handen van de World Water Council (WWC) en de Marokkaanse overheid. Het doel van het forum was de bewustwording van wereldleiders en beleidsmakers te vergroten rondom het thema zoet water en daarover een visie voor de 21e eeuw te ontwikkelen. Nederland ondersteunt de WWC met de ontwikkeling van een 'Long-Term Vision for Water, Life and the Environment in the 21st Century'. Er zal een 'Framework for Action' opgesteld worden, welke de Vision zal vertalen in concrete projecten en programma's. De Vision en het Framework for Action zullen in maart 2000 tijdens het Second World Water Forum worden gepresenteerd. Tijdens het forum wordt een parallelle ministeriële conferentie georganiseerd die politiek commitment voor de Vision en financieel commitment voor de Framework for Action moet genereren en bovendien draagvlak moet creëren voor politieke samenwerking op het gebied van geïntegreerd waterbeheer. De organisatie van het forum en alle activiteiten daaromheen betreffen een gezamenlijk optreden van de Nederlandse ministeries (BuZa, V&W, LNV, VROM en EZ), het Nederlandse bedrijfsleven en kennisinstituten.

Voor activiteiten in dichtbevolkte delta's en laaggelegen kwetsbare gebieden kiest de regering voor ontwikkelingslanden, met name voor gebieden in Zuid- en Zuidoost-Azië, Afrika en Latijns-Amerika (inclusief het Caribisch gebied). Voor zover deze landen voorkomen op de samenwerkingslijst van Ontwikkelingssamenwerking en zij de watersector hebben aangegeven als samenwerkingssector, kunnen zij voor financiering verzoeken om ondersteuning vanuit Ontwikkelingssamenwerking.

Zoals in hoofdstuk 1 al is aangegeven worden delta's in sterke mate beïnvloed door de aansluitende stroomgebieden. Met name stroomgebieden die grensoverschrijdend zijn in de bovengenoemde regio's en die daardoor moeilijker integraal aan te pakken zijn, krijgen speciale aandacht. De rivieren die hiervoor in aanmerking komen, zijn onder andere Donau, Yangtze, Mekong, Zambezi, Amazone, Ganges Brahmaputra, Niger en Nijl. Ook regionale zeeën, zoals de Zwarte Zee en de Kaspische Zee, behoren tot de prioritaire gebieden. Vanwege hun ingesloten ligging en de vaak sterk verontreinigde rivieren die er in uitstromen, worden deze zeeën vaak bedreigd in hun ecologisch functioneren. De mogelijkheden voor visserij en toerisme worden hierdoor negatief beïnvloed.

Thematische prioriteiten

- bijdrage aan duurzame ontwikkeling (ecologisch, sociaal en economisch)
- integrale aanpak van watersystemen
- integrale benadering van waterketens (drinkwater, sanitatie, irrigatie)
- bijdragen aan een goede waterrechtsorde (inclusief goed bestuur en participatie van de lokale bevolking)

Bij het aanpakken van knelpunten in het waterbeheer zal binnen de wet- en regelgeving gezocht worden naar duurzame oplossingen. Daartoe worden ecologische, sociaal-culturele en economische aspecten in hun samenhang betrokken. Voor watersystemen betreft dit de samenhang tussen waterkwaliteit en -kwantiteit, abiotisch en biotisch, water, sediment en oevers, een ruimtelijke en milieucontext. Oplossingen dienen te anticiperen op de natuurlijke veerkracht van watersystemen

en bij te dragen aan een verbetering ervan. Hierbij komt Nederland haar verplichtingen na die zij is aangegaan door het ondertekenen van internationale verdragen, zoals het klimaatverdrag en het biodiversiteitsverdrag. De regering wil speciaal voor prioritaire beleidsgebieden als wereldvoedselzekerheid en stroomgebiedsbeheer, deskundigheid bevorderen door het ondersteunen van 'twinning agreements'. Deze agreements zijn eveneens kernpunten bij het Wereld Water Forum dat in maart 2000 in ons land gehouden wordt.

De inzet in programma's en projecten draagt bij aan het institutionaliseren van transparante en participatieve besluitvorming op het gebied van waterbeheer en draagt bij aan de armoedebestrijding door een evenwichtige beschikbaarheid van water (toegang tot water) voor gebruikers en gebruiksfuncties.

3.2. Bundelen van de inzet

Het programma is uitgewerkt in actiepunten. Het belangrijkste sleutelwoord voor al deze actiepunten is het bundelen van de krachten van deze partners.

1. Partnerschap voor water

Het verbeteren van de communicatie en informatie-uitwisseling tussen de partners, het versterken van de onderlinge afstemming en het vergroten van de strategische samenwerking bevordert de effectiviteit van het buitenlands opereren. De werkconferentie Partners voor Water (december 1998) weerspiegelde een duidelijk draagvlak hiervoor.

De regering stimuleert het partnerschap voor water in verscheidene fora. Zo zal 'water' het thema zijn voor een op te richten interdepartementale stuurgroep (zie punt 5. Samenhang in het rijksbeleid)

In 1999 is het Netherlands Water Partnership (NWP) opgericht. Hierin participeert de overheid (de ministeries van V&W, VROM, EZ, BuZa (DGIS), en de Unie van Waterschappen), de kennisinstituten, de banken, de contractors, de consultants en de waterleidingbedrijven.

Het Netherlands Water Partnership bevordert de onderlinge afstemming en fungeert tevens als uitwisselingspunt van kennis en expertise. Daarnaast is het Netherlands Water Partnership aanspreekpunt voor vragen en verzoeken om bijvoorbeeld studies, adviezen en dienstverlening. Niet het Netherlands Water Partnership maar de deelnemers zelf zijn verantwoordelijk voor het behartigen van de individuele belangen.

Het Export Platform Verkeer en Waterstaat coördineert de afstemming van internationale activiteiten in de sector Weg- en Waterbouw, Waterbeheer en Infrastructuur. De leden van het platform zijn afkomstig uit de kring van baggeraars en aannemers, de ministeries van Verkeer en Waterstaat, Buitenlandse Zaken, VROM en Financiën, alsmede uit de consultancy.

Acties

- uitwerken van een partnerschap voor water in het NWP

2. Internationale waterdiplomatie

Internationale fora

Nederland zal binnen de geëigende internationale fora beter kenbaar moeten maken wat zij te bieden heeft. De overheid zal meer dan nu het geval is trachten de waterproblematiek hoger op de agenda te krijgen.

Waterspecialisten

De Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland spelen een belangrijke inventariserende rol. Zij kunnen zicht krijgen op de werkelijke lokale problemen en de mogelijke oplossingen. De regering zal daarom het thema 'water' eveneens nadrukkelijker onder hun aandacht brengen van de ambassades en internationale fora. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat stelt een team van internationaal opererende waterspecialisten beschikbaar, daar waar relevant in samenwerking met collega-departementen. Dit specialistenteam kan de Nederlandse ambassades inhoudelijk ondersteunen bij projectidentificatie, programmering, organisatie en evaluatie. Verder kan het team adviseren in het bij elkaar brengen van vraag en (Nederlands) aanbod.

Toolkit integraal waterbeheer

Een betere samenwerking tussen de departementen moet een gecoördineerde en 'structurele' betrokkenheid bij de Wereldbank en regionale ontwikkelingsbanken bevorderen. Voor de Wereldbank is een centrale rol hierbij weggelegd voor de ambassade in Washington. Het streven is de ingangen bij de Wereldbank te verbeteren, onder meer via detachering van waterspecialisten. De Nederlandse regering zal de Wereldbank voorstellen om, in aanvulling op de bestaande toolkit over water en sanitation, een toolkit integraal waterbeheer te ontwikkelen. Het gaat hier om een soort checklist, toegankelijk te maken via het internet, waarin Nederlandse ervaringen in het waterbeheer op technisch, bestuurlijk-organisatorisch en participatief gebied liggen opgeslagen. Deze toolkit zal ten dienste worden gesteld van de Wereldbank en wellicht andere internationale financieringsinstellingen en internationale organisaties. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat zal bij de uitwerking samenwerken met de Unie van Waterschappen.

Bilaterale samenwerkingsovereenkomsten

Ontwikkeling van overheids-overheidsrelaties met het buitenland krijgt gestalte volgens verschillende instrumenten, zoals twinning agreements en Memoranda of Understanding (MOU). De Nederlandse overheid zal deze instrumenten strategisch inzetten in het licht van dit programma. De samenwerking binnen MOU's wordt alleen nog aangegaan wanneer zicht bestaat op kansrijke, langdurige relaties. De betrokken departementen bereiden deze samenwerking gezamenlijk voor. De werkprogramma's binnen deze overeenkomsten worden afgestemd. De regering streeft ernaar de spilfunctie van deze overeenkomsten voor de Nederlandse watersector te versterken. Bij het aangaan van nieuwe overeenkomsten zal de aandacht moeten uitgaan naar duurzame samenwerking en niet naar op zichzelf staande activiteiten.

Acties

- versterking van de positie van Nederland in internationale fora
- profilering van water bij ambassades
- toolkit integraal waterbeheer maken
- versterken van banden met Wereldbank, waarbij Nederlandse expertise beschikbaar wordt gesteld voor programma's en projecten
- versterking interdepartementale kruisbestuiving bij Memoranda of Understanding

3. Deskundigheidsbevordering, kennismangement en communicatie

De Nederlandse kennis en expertise moeten mondiaal toonaangevend blijven. Het bevorderen van samenhangend onderzoek is daarvoor van groot belang. Daarbij dient de spreiding over de relevante vakgebieden (civieltechnische, chemische, biologische, economische en bestuurlijke kennis), te worden bewaakt. De huidige en door onderzoek te genereren kennis dient meer dan in het verleden integraal toegankelijk te zijn voor de Nederlandse samenleving.

Kennisbundeling vindt onder meer plaats in de Delftse en Wageningse clusters en in andere samenwerkingsvormen tussen instituten van de ministeries. De uitkomsten van de gezamenlijke verkenning van de adviesraden AWT, RMNO en NRLO over de Nederlandse kennisinfrastructuur op watergebied zullen in het licht van dit programma bekeken worden.

In internationaal opzicht is Nederland verplichtingen aangegaan om kennis te delen met andere, minder bedeelde, landen (capacity building). Zo is op initiatief van het bedrijfsleven het dr.ir. G. Blom Fonds gesticht om programma's van training en kennisuitwisseling te financieren op het terrein voor de civiele techniek. In de internationale discussies over duurzame ontwikkeling en het bevorderen van de internationale rechtsorde zal Nederland duidelijker zijn specifieke expertise benadrukken op het gebied van participatie in en organisatie van het waterbeheer. Daartoe worden missies en uitwisselingen van deskundigen voortgezet.

Daarnaast zal er meer gebruik worden gemaakt van bestaande internationale kennisinfrastructuur en beschikbare fondsen. Participatie van kennisinstellingen in relevante internationale onderzoeksprogramma's wordt gestimuleerd om het Nederlandse kennispotentieel op peil te houden en verder uit te breiden. Met name het vijfde Europese Kaderprogramma voor Onderzoek en Technologische Ontwikkeling biedt hiervoor goede mogelijkheden.

Acties

- bevorderen kennisontwikkeling en -uitwisseling en het mobiliseren van kennis in aanpalende gebieden
- bevorderen participatie kennisinstellingen in internationale onderzoeksprogramma's en netwerken
- bevorderen van capacity building in ontwikkelingslanden

4. Profilering en marketing

Nederland speelt een relatief grote rol op de internationale watermarkt, op bepaalde terreinen zelfs die van marktleider. Op andere terreinen zou Nederland een meer prominente rol kunnen spelen. Juist daar ligt de uitdaging voor Nederlandse bedrijven en instellingen. Door middel van marketing en productontwikkeling (innovatie) kunnen Nederlandse bedrijven en instellingen hun positie consolideren en uitbouwen en hun imago op de internationale watermarkt verbeteren. De regering zal zich inspannen om Nederland in het buitenland beter te profileren. Het Netherlands Water

Partnership zal een PR- en marketingplan opstellen. Dit zal het aanbod van de watersector beter onder de internationale aandacht brengen. Daarbij kan het Netherlands Water Partnership putten uit de ervaringen met de profilering van 'Nederland-distributieland'.

Acties

- opstellen van PR- en marketingplan voor Nederland Waterland
- faciliteren van Nederlandse marktpartijen in het buitenland op het terrein van water

5. Samenhang in het rijksbeleid

Een nieuw te vormen interdepartementale stuurgroep draagt zorg voor interdepartementale samenwerking en het financieel instrumentarium. De stuurgroep is verantwoordelijk voor de vertaling van het programma in het rijksbeleid en de implementatie van de aangekondigde acties.

De stuurgroep zal tevens worden belast met de afstemming van MOU's op het gebied van het waterbeheer en met de integratie van het wetlandbeleid in het bredere internationale waterbeleid.

De stuurgroep draagt tevens zorg voor de voorbereiding van de MOU's op het gebied van het waterbeheer. De stuurgroep zal tevens worden belast met de integratie van het wetlandbeleid in het bredere internationale waterbeleid, waarbij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij blijft zorgen voor de nationale coördinatie van het wetlandbeleid door middel van een interdepartementale Wetlandgroep. De aandachtsvelden van de stuurgroep worden in het volgende hoofdstuk uitgebreider behandeld.

Acties

- instellen interdepartementale stuurgroep Buitenlandse Waterinzet voor stimuleren van de samenwerking
- vertalen waterstrategie en Programma Buitenlandse Waterinzet in relevante beleidsdocumenten

6. Financieel instrumentarium

De regering wil de contacten met de internationale financieringsinstellingen versterken. De mogelijkheden voor internationale (mede)financiering van de Nederlandse waterinzet moeten beter worden benut.

De internationale financieringskanalen voor activiteiten in ontwikkelingslanden worden voor een deel gevormd door de Wereldbank, de regionale ontwikkelingsbanken en de Verenigde Naties. Voor zover daarbij activiteiten worden uitbesteed gelden hiervoor, boven vastgestelde bedragen, tenderprocedures. In het geval van Wereldbankleningen wordt de tender uitgeschreven door het land dat de lening ontvangt. Om een maximaal resultaat uit deze tenders te verkrijgen is het voor het Nederlandse waterbedrijfsleven vooral belangrijk goed bekend te staan. De Nederlandse ambassades kunnen het bedrijfsleven ondersteuning bieden bij hun presentatie. Ook de deelname van het bedrijfsleven in het co-financieringsoverleg met de Wereldbank vormt een aangewezen gelegenheid voor een goede presentatie. De Nederlandse consultancy-trustfunds bij de banken zijn reeds grotendeels gebonden.

De Wereldbank zoekt voortdurend co-financiering voor haar projecten. Co-financiering betekent voor het sponsorland een grotere invloed op sectorkeuzes en projectidentificaties. Het strategisch inzetten van trustfunds in de voorbereiding van een project kan bijdragen aan het beïnvloeden van een uiteindelijke (co-)financiering. Het gebruik van trustfunds maakt het mogelijk posities binnen een co-financieringsproject te creëren. Wel gelden ook voor co-financiering de aanbestedingsregels van de Wereldbank. De mogelijkheden voor co-financiering worden nader onderzocht. De regering zal in het kader van het bestaande partnershipprogramma met de Wereldbank, alsmede in de relatie met de regionale ontwikkelingsbanken, structureel aandacht inruimen voor integraal waterbeheer.

Een belangrijke financieringsbron voor projecten in ontwikkelingslanden zijn de (veelal gebonden) bilaterale hulpprogramma's van donorlanden. De Nederlandse regering is hier geen voorstander van en streeft naar OESO-brede ontbinding van de hulp. De voorkeur voor ongebonden hulp is ingegeven door de overtuiging dat de effectiviteit van de hulp het meest gebaat is bij aanbesteding van contracten in concurrentie aan de best gekwalificeerde uitvoerder.

Zolang OESO-brede ontbinding niet wordt gerealiseerd, zal de regering haar gebonden hulp-faciliteiten handhaven om het Nederlandse bedrijfsleven internationaal op gelijke voorwaarden te kunnen laten concurreren. Aangezien het in de afgelopen jaren niet gelukt is om binnen de OESO overeenstemming te bereiken, tracht de Nederlandse regering thans buiten OESO/DAC om met een groep gelijkgestemde landen alsnog tot een dergelijk z.g. 'reciproque ontbinding' van de hulp aan de minst ontwikkelde landen te komen.

Nederlandse waterbedrijfsleven moet in staat worden geacht, op grond van reputatie en prestatie, in een ongebonden omgeving een relatief fors aandeel te kunnen nemen in de uitvoering van projecten die worden gefinancierd vanuit bilaterale hulpstromen.

Acties

- identificeren co-financieringsactiviteiten met bilaterale en andere internationale geldstromen
- structureel aandacht voor integraal waterbeheer in de beleidsdialoog met internationale financieringsinstellingen
- ontwikkelen van clusterfinanciering als publiek-privaat instrument voor buitenlandse waterinzet

4. Implementatie

De implementatie van het Programma Buitenlandse Waterinzet is niet alleen een zaak van de overheid, maar vooral een samenspel tussen alle betrokken partners. De regering neemt de verantwoordelijkheid op zich om uitwerking te geven aan het programma en roept daarbij de hulp in van alle betrokken partijen binnen het bedrijfsleven, de kennisinstellingen, de maatschappelijke organisaties en de financiële instellingen. Door de samenwerking van alle betrokken partijen ontstaat een partnerschap voor water.

4.1. Taken van de stuurgroep

De overheid zal de implementatie stimuleren en faciliteren. Ze neemt hierbij een aantal taken voor haar rekening, zoals het vormgeven van de internationale waterdiplomatie, het regelmatig actualiseren van een richtinggevend kader voor de buitenlandse waterinzet en het structureel aansturen van de bilaterale en multilaterale samenwerking.

Om een slagvaardige en effectieve uitvoering van deze taken te kunnen realiseren stelt de regering een interdepartementale stuurgroep Buitenlandse Waterinzet in. De stuurgroep heeft de volgende taken:

1. zorg dragen voor een eenduidige doorwerking van dit programma in het rijksbeleid
2. bewaken van de voortgang van het programma en de daarbinnen afgesproken acties en nadere organisatorische activiteiten;
3. bijdragen aan een open communicatie aan alle betrokken partijen in binnen- en buitenland;
4. overleggen over gerelateerde activiteiten op internationaal watergebied, zoals de inzet richting het Wereld Water Forum en de internationale financieringsinstellingen;
5. afstemmen van MOU's op het gebied van het waterbeheer;
6. besteden van aandacht aan de integratie van het wetlandbeleid in het bredere internationale waterbeleid;
7. periodiek evalueren van het actieprogramma, waarbij andere actoren via het Netherlands Water Partnership worden betrokken;
8. het doen van voorstellen ter bijstelling van programma en acties.

In de stuurgroep nemen in elk geval deel: de ministeries van V&W, BuZa (en DGIS), EZ, VROM, en LNV. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat zal het secretariaat van de stuurgroep voeren.

4.2. Financiering en evaluatie

De activiteiten van het programma zullen in de periode 2000 - 2004 worden uitgevoerd. Zoals vermeld vindt er een periodieke evaluatie van het actieprogramma plaats, waarbij andere actoren via het Netherlands Water Partnership worden betrokken. Jaarlijks kunnen de prioriteiten worden bijgesteld. De voortgang van het actieprogramma wordt aan de Tweede Kamer gemeld in de voortgangsrapportages van de Vierde Nota Waterhuishouding.

Bij de nadere uitwerking van het programma zal per onderwerp ook aandacht worden besteed aan de financiering waarin in eerste instantie gekeken wordt naar de bestaande begrotingen van de betrokken ministeries. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft besloten jaarlijks 10 miljoen gulden ter beschikking te stellen om de beschreven beleidslijn vorm te geven. Dit bedrag zal worden vrijgemaakt door herprioritering van de beschikbare middelen voor het 'natte buitenlandwerk', voor exportbevordering en ontwikkelingssamenwerking.

Bijlage 1

Lijst van afkortingen/acroniemen

AWT	Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT)
BuZa	Ministerie van Buitenlandse Zaken
CDO	Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (CSD)
CHR	Commissie voor de Hydrologie van het Rijnstroomgebied
CZMC	Coastal Zone Management Centre
DAC	Development Assistance Committee van de OESO
DGIS	Directoraat Generaal Internationale Samenwerking (DGIS)
DLO	Dienst Landbouwkundig Onderzoek (LNV kennisinstituut)
DOV	Duurzame Ontwikkelings Verdragen
EEZ	Exclusieve Economische Zone
EIONET	Europees Informatie en Observatie Netwerk
EMA	Europees Milieu Agentschap
EU	Europese Unie
EVD	Handelsbevorderingsdienst van het Ministerie van Economische Zaken
EZ	Ministerie van Economische Zaken
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
GOOS	Global Observing System
GPA	Global Programme of Action on Protection of the Marine Environment from Land-based activities
GTI	Grote Technologische Instittuten
GWP	Global Water Partnership
HWRP	Hydrology and Water Resources Programme
IAC	Internationaal Agrarisch Centrum
IBRD	Wereld Bank
ICES	International Council for the Exploration of the Sea
ICID	International Commission on Irrigation and Drainage
IFPRI	International Food Policy Research Institute
IGBP	International Geosphere-Biosphere Programme
IHE	International Institute for Infrastructural, Hydraulic and Environmental Engineering
IHP	International Hydrological Programme
IHS	Institute for Housing and Urban Development
ILRI	International Land Reclamation Institute
IOC	Intergovernmental Oceanic Commission
INTERREG	EU-programma ter bevordering van interregionale samenwerking
IRMA	Internationaal Rijn en Maas Actieprogramma
IWAC	Internationale Water Assessment Center
IWAQ	International Association on Water Quality
ITC	International Institute for Aerospace Survey and Earth Sciences
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
LOICZ	Land-Ocean Interactions in the Coastal Zone
LUW	Landbouw Universiteit Wageningen
MAI	Multilateraal Akkoord over Investeringsen
MATRA	Maatschappelijke Transformatie
MENA	Middle East - North Africa

MFO	Multilaterale Financierings Organisatie
MILIEV	Milieu en Economische Verzelfstandiging
MOU	Memorandum of Understanding
NAFO	North Atlantic Fishery Organisation
NCK	Nederlands Centrum voor Kustonderzoek
NCR	Nederlands Centrum voor Rivierkunde
DGIS	Netherlands Development Assistance
NIOZ	Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee
NLRO	Nationale Raad voor Landbouwkundig onderzoek
NVA	Nederlandse Vereniging voor Waterbeheer
NW4	Vierde Nota Waterhuishouding
NWO	Nederlandse organisatie voor wetenschappelijk onderzoek
NWP	Netherlands Water Partnership
NUFFIC	Netherlands Organization for International Cooperation in Higher Education
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
ONRI	Organisatie van Nederlandse Raadgevende Ingenieursbureaus
ORET	Ontwikkelingsrelevante Exporttransacties
OSPAR	Oslo-Parijs-Verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan
PHARE	Financieringsprogramma van de EU voor Centraal- en Oost-Europese landen
PIN	Programma Internationaal Natuurbeheer
PESP	Programma Economische Samenwerkingsprojecten
PSO	Programma Samenwerking Oost-Europa
PSOM	Programma Samenwerking Opkomende Markten
RIZA	Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling
RIKZ	Rijksinstituut voor Kust en Zee
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RMNO	Raad voor Milieu en Natuur Onderzoek
SENER	Agentschap van het Ministerie van Economische Zaken dat Stimuleringsregelingen uitvoert op het gebied van technologie energie, milieu export en internationale samenwerking
SMO	Stichting Maatschappij en Onderneming
TNO	Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
UNCED	United Nations Conference on Environmental Development
UN-CSD	United Nations Commission on Sustainable Development (CDO)
UN-ECE	United Nations Economic Commission for Europe
UNEP	United Nations Environmental Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VN	Verenigde Naties
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
V&W	Ministerie van Verkeer en Waterstaat
WWF	Wereld Water Forum
WL	Waterloopkundig Laboratorium (WL Delft Hydraulics)
WMO	World Meteorological Organisation
WRR	Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid
WTO	World Trade Organisation
WWC	World Water Council, mondiale niet-gouvernementele organisatie

Bijlage 2

Structurele bilaterale samenwerkingsrelaties van Nederlandse ministeries met landen buiten de EU

Land	Deltaland	BuZa MATRA	BuZa DGIS ¹	BUZA bedrijfsleven programma ²	V&W	VROM	LNV pin ³	EZ ⁴ PSO(M)	EZ opkomende markten ⁵
Argentinië	X								X
Armenië				X				X	
Azerbeidjaan								X	
Bangladesh	X		X		X				
Benin	X		X			X	X		
Bhutan			X			X	X		
Bolivia			X						
Bosnië/Herzegovina				X				X	
Burkina Faso			X						
Brazilië	X		X		X		X		X
Bulgarije		X			X	X		X	
Canada						X			
Chili									X
China	X		X	X	X	X		X	X
Colombia			X	X					
Costa Rica			X			X	X		
Cuba				X					
Egypte	X		(X)		X			X	X*
Equador			X	X					
El Salvador				X					
Eritrea			X						
Ethiopië			X						
Estland		X			X		X	X	
Filippijnen	X		X	X	X				X
Georgië	X			X	X			X	
Ghana	X		X				X	X	
Guatamala			X	X					
Hongarije		X			X	X	X	X	X
India	X		X		X		X	X	X
Indonesië	X				X	X			X
Israël					X				X
Ivoorkust				X					
Japan					X				
Jemen			X		X				
Jordanië				X	X				
Kaapverdie			X	X					
Kameroen							X		

Land	Deltaland	BuZa MATRA	BuZa DGIS ¹	BUZA bedrijfsleven programma ²	V&W	VROM	LNV pin ³	EZ ⁴ PSO(M)	EZ opkomende markten ⁵
Kaukasus					X				
Korea						X			
Kroatië		X					X	X	
Letland		X			X		X	X	X*
Libanon					X				
Litouwen		X			X		X	X	
Macedonië			X		X			X	
Maleisië							X		X
Mali			X				X		
Mexico							X		X
Moldavië				X				X	
Mongolie			X						
Mozambique	X		X		X				
Nepal			X						
Nicaragua			X						
Nigeria				X					
Oekraïne	X				X	X	X	X	
Pakistan	X								
Palestijnse gebieden			(X)						
Panama							X		
Peru			X	X			X		X
Polen		X			X	X	X	X	X
Roemenië	X	X			X	X		X	X*
Russische Federatie	X	X			X	X	X	X	X
Senegal			X						
Singapore									X
Slowakije		X			X	X	X	X	X*
Slovenië		X					X	X	X*
Sri Lanka			X						
Suriname	X				X				
Tanzania			X						
Thailand	X			X	X				X
Tsjechië		X			X	X	X	X	X
Turkije									X
Uganda			X						
Verenigde Staten						X			
Vietnam	X		X		X				
Wit-Rusland		X							
Zambia			X						
Zuid Korea	X				X				X
Zuid-Afrika			(X)		X	X		X	X

Voetnoten: zie volgende pagina.

¹ BuZa DGIS werkt samen met landen op natuur- en milieugebied (inclusief water), afhankelijk van de door de betreffende landen te maken sectorkeuze. Op watergebied wordt met Jemen, Egypte en de Palestijnse gebieden samengewerkt.

² Ook de landen waarmee Nederland een structurele OS-relatie onderhoudt staan open voor het bedrijfslevenprogramma. Het bedrijfsleveninstrumentarium kan worden ingezet uitgaande van de behoefte en mogelijkheden van de landen zelf. Voor de overige landen die volgens de OESO-normen gebonden hulp mogen ontvangen geldt dat het ORET-programma uitsluitend kan worden ingezet indien steunaanbiedingen van andere donorlanden moeten worden gepareerd (matching). De bewijslast hiervoor ligt bij de betrokken bedrijven, waarbij zeker dient te worden gesteld dat de aanvraag op zorgvuldige en transparante wijze tot stand is gekomen.

³ Bron: PIN-projects portfolio - nature projects financed under the Programme International Nature management (PIN) 1996-2000. Government of the Netherlands. Ministerie LNV, Update May 1998.

⁴ Naast specifieke economische samenwerkingsprogramma's bestaat er generieke economisch instrumentarium. Dit is nader uitgewerkt in de brochure Internationaal Ondernemen-Wat kan de overheid voor u doen? Ministerie van EZ/EVD, 1999

⁵ Gemerkte landen maken deel uit van de lijst met geselecteerde opkomende landen van EZ. De landen met een sterretje die buiten de lijst met opkomende landen vallen maar wat betreft Nederlandse directe investeringen van belang zijn.

⁶ In blauw aangegeven: geografische prioriteiten.

Bijlage 3

1. Internationale beleidskaders

1.1. Mondiaal beleidsoverleg

Sinds het midden van de jaren tachtig heeft de integrale benadering van het waterbeheer wereldwijd haar intrede gedaan. Inmiddels is deze benadering geaccepteerd als richtinggevend principe voor duurzaam waterbeleid. Zo is de watersysteembenadering vastgelegd in diverse Verenigde Naties (VN)-kaderverdragen, voor zowel de wereld als geheel als voor het Europese continent. Daarnaast wordt het waterbeleid ook op mondiaal niveau steeds meer vertaald naar een regionale schaal, waarop afspraken worden gemaakt voor internationale stroomgebieden of regionale zeeën. Bij de waterketenbenadering verdient vooral het protocol inzake water en gezondheid te worden vermeld. Dit protocol is in juni 1999 in Londen ondertekend bij een ministersconferentie over milieu en gezondheid. Wat de participatie betreft valt een groeiende noodzaak waar te nemen ook niet-gouvernementele organisaties (bedrijfsleven, waterleidingbedrijven, milieu-organisaties) toe te laten tot vergaderingen van internationale organisaties en commissies. Waar dit in VN- en Oslo-Parijs-Verdrag (OSPAR)-verband al sinds jaar en dag het geval is, heeft nu ook de Internationale Rijncommissie hiertoe besloten. In onderstaand kader staan de voor Nederland relevante internationale verdragen op het gebied van water.

Relevante internationale verdragen op het gebied van integraal waterbeleid

Verdrag	Naam verdrag	Plaats en jaar	Schaal
Kaderverdrag	Biodiversiteitsverdrag	Rio de Janeiro, 1992	Mondiaal
Kaderverdrag	Klimaatverdrag	Rio de Janeiro, 1992	Mondiaal
Kaderverdrag	verdrag inzake het recht van de zee (UNCLOS)	Montego Bay, 1982	Mondiaal
Kaderverdrag	verdrag inzake het gebruik van internationale waterlopen voor andere dan scheepvaartdoelen	New York, 1997	Mondiaal
Kaderverdrag	overeenkomst inzake wetlands van internationale betekenis (gezien de natuurwaarden)	Ramsar, 1971	Mondiaal
Kaderverdrag	verdrag inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren	Helsinki, 1992	Continentaal
Regionaal verdrag	verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijke deel van de Atlantische Oceaan (OSPAR)	Parijs, 1992	Regionale zee
Regionaal verdrag	verdrag inzake de duurzame ontwikkeling van de Rijn	(1999)	Stroomgebied

Een van de uitkomsten van de UNCED-conferentie (1992), Agenda 21, besteedt onder meer ruime aandacht aan waterbeheer op het gebied van het tegengaan van woestijnvorming en verdroging, bescherming van oceanen, zeeën en kustgebieden en aan het geïntegreerd beheer van zoetwatervoorraden. Om de voortgang van de implementatie van Agenda 21 te monitoren en verder vorm

te geven is een VN-Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (CDO) ingesteld, waarin Nederland actief participeert. De 6e CDO-vergadering in 1998 behandelde het thema zoetwater, waarbij integraal waterbeheer in grensoverschrijdende stroomgebieden centraal stond. In 1999 staan de oceanen en zeeën centraal.

Deze principes benadrukken het kwetsbare karakter van water, de noodzaak tot participatie van alle belanghebbende groepen en de economische waarde van water. Het actieprogramma draagt bij aan het beleid en de uitvoering van maatregelen gericht op de duurzame ontwikkeling van watersystemen.

Naast de CDO is United Nations Environmental Programme (UNEP) van belang als beleidsvormend orgaan. Zo is in 1995 in Washington op initiatief van UNEP een wereldwijd actieprogramma ter bescherming van het mariene milieu tegen activiteiten vanaf het land (Global Programme of Action on Protection of the Marine Environment from Land-based activities (GPA)) geaccordeerd (Agenda 21, Oceanen). Het internationale secretariaat van dit actieprogramma is gevestigd in Den Haag.

Het rapport van de Independent World Commission on Oceans (The ocean....the future) is in 1998, het jaar van de oceanen, uitgebracht. Het pleit onder andere voor meer bewustwording van en over de oceanen en duurzaam gebruik van de oceanische ruimte, met name de Exclusieve Economische Zones (EEZ).

In de loop van 1998 is door de Economische Voorlichtingsdienst van het Ministerie van Economische Zaken (EVD) in samenwerking met LSG (bedrijfsleven) en de Stichting Maatschappij en Onderneming (SMO) (kennisinstituut) de Taskforce Exclusive Economic Zones (EEZ), opgezet om de economische mogelijkheden rond dit thema te ontwikkelen. Het eerste doel is om een bewustwordingsproces op gang te brengen bij Nederlandse bedrijven, organisaties en overheden die hierin een rol zouden kunnen spelen.

Ook bij de Wereldvoedselorganisatie (Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)) is een toenemende aandacht voor water, vooral met betrekking tot irrigatie. Verder participeert Nederland actief in de ontwikkeling van internationale richtlijnen en criteria voor de visserij in EU-, FAO-, North Atlantic Fishery Organisation (NAFO)- en International Council for the Exploration of the Sea (ICES)-verband, gericht op de duurzame exploitatie van aquatische ecosystemen. Nederland neemt deel aan de intergouvernementele programma's voor uitwisseling en overdracht van kennis, informatie en technologie op watergebied van UNESCO. Het IHP vervult een belangrijke vliegwielfunctie en neemt initiatieven t.a.v. mondiale en regionale zoetwatervraagstukken. Naast het formele circuit van de Verenigde Naties zijn ook mondiale niet-gouvernementele organisaties voor waterbeleid en waterbeheer ontstaan, zoals de World Water Council (WWC) (1996) en het Global Water Partnership (GWP) (1996). Tijdens het (Tweede) Wereld Water Forum in maart 2000 in Den Haag zullen beide organisaties hun visie en programma presenteren. Dit Forum biedt ook grote kansen voor het stimuleren van de vraag naar Nederlandse kennis, expertise en producten in het buitenland.

1.2. Europees beleidsoverleg

Het beleid van de Europese Unie draagt zowel elementen in zich van internationaal als van nationaal beleid. De laatste jaren is de rol van het Europese waterbeleid, zowel nationaal als internationaal, door de dwingende werking van EU-regelgeving steeds belangrijker geworden. Met de thans

in ontwikkeling zijnde kaderrichtlijn 'Water' kiest de Europese Unie uitdrukkelijk voor een integrale benadering per stroomgebied. Ook binnen het brede Europees milieubeleid is een belangrijke plaats voor water ingeruimd. Naast beschikbaarheid wordt veel aandacht besteed aan eutrofiëring: een onderwerp waarover in Nederland veel kennis is opgebouwd.

Ook voor kusten zijn kaders vastgesteld in het European Union Demonstration Programme for Coastal Zone Management. Ten aanzien van de financiering van het waterbeleid en de uitvoering zijn in EU-kader meerdere financiële instrumenten ontwikkeld.

Het Europees Milieu-Agentschap (EMA) is opgericht in 1990 en heeft tot taak gegevens uit te wisselen tussen instituten. Het EMA rapporteert aan de EU over de toestand van het milieu in Europa. Verder vervult het een rol bij het controleren van de uitvoering van milieumaatregelen. Het EMA werkt hiertoe zowel met een algemeen netwerk van milieu-instituten (Europees Informatie en Observatie Netwerk (EIONET)) als met thematische centra voor specifieke onderwerpen, de zogenaamde European Topic Centres. Zo trekt het Britse Water Research Centre het thematische centrum 'Zoetwater'. Rijkswaterstaat-RIKZ participeert in het door Italië getrokken thematisch centrum 'Kust en zee'.

1.3. Kust- en stroomgebieden overleg

Juist in regionaal overleg krijgt Nederland kansen om het international beleid mede vorm te geven. Via de Europese multiplier kunnen regionale activiteiten een mondiale standaard krijgen.

Op regionale schaal wordt in toenemende mate integraal gewerkt aan actieprogramma's, gekoppeld aan internationale Ministersconferenties voor de Rijn, de Noordzee en Waddenzee. Sinds 1998 zijn ook voor de Maas en Schelde actieprogramma's vastgesteld.

In de internationale Commissie voor de Hydrologie van het Rijnstroomgebied (CHR) werken de wetenschappelijke instituten van de Rijnstaten samen bij het stroomgebiedbrede hydrologisch onderzoek, bij de bouw van hydrologische modellen en bij het vervaardigen van een Geo Informatie Systeem. Regionale overlegverbanden bieden mogelijkheden voor samenwerking met vergelijkbare regio's in andere delen van de wereld, op basis van vergelijkbare probleemstellingen.

2. Exportbevordering

2.1. Het Export Platform

Het platform vormt een uitgelezen kader voor overleg over toekomstige bilaterale ontwikkelingsrelaties. Het richt zich op onderwerpen van strategie en beleid en op interdepartementaal overleg. Verder vinden voorbereidingen plaats van bezoeken van bewindslieden en wordt gesproken over het Nederlands buitenlandse beleid, internationale conferenties en wordt getracht zo goed mogelijk aan te sluiten bij het beleid rond de Wereldbank en andere internationale en nationale banken. Bestaande activiteiten zoals deze aan de orde komen in het Export Platform V&W kunnen raakvlakken hebben met andere activiteiten van V&W zoals op het gebied van infrastructuur en verkeer en vervoer en met activiteiten rond het hierna te noemen Netherlands Water Partnership (NWP). Overleg over mogelijke raakvlakken zal worden geaccentueerd.

2.2. Het Netherlands Water Partnership

Met de oprichting van het Netherlands Water Partnership (NWP) wordt invulling gegeven aan de behoefte om te komen tot een breed partnerschap binnen de Nederlandse watersector. Dit is noodzakelijk om de kansen die er liggen op internationaal watergebied, te benutten. Kansen om een

duurzame mondiale en betere internationale rechtsorde te bevorderen, maar ook kansen om de export van specifieke kennis en expertise en het uitvoeren van werken op het gebied van water te vergroten.

2.3. De Economische Voorlichtingsdienst van het Ministerie van Economische Zaken

De Economische Voorlichtingsdienst van het Ministerie van Economische Zaken (EVD), heeft als opdracht het Nederlandse bedrijfsleven in contact te brengen met potentiële zakenrelaties en autoriteiten in het buitenland (matchmaking). De EVD stelt actuele informatie ter beschikking aan Nederlandse bedrijven, variërend van specifieke informatie over buitenlandse markten tot aan algemene exportvoorlichting. Daarnaast wordt op basis van de behoeften en belangstelling van het bedrijfsleven een programma van activiteiten opgesteld, bestaande uit bijvoorbeeld marktonderzoek, voorlichtingsactiviteiten in Nederland, promotie-activiteiten in het buitenland en publicitaire ondersteuning.

Het Nederlandse ontwikkelingssamenwerkingsbeleid DGIS is actief op de volgende terreinen:

DGIS-waterinzet

- **Integraal waterbeheer**
- **Duurzaam geïrrigeerde landbouw (water for food)**
- **Drinkwater en sanitatie (water for people)**
- **Water en natuur (water for nature)**
- **Ontwikkelingsrelevante Exporttransacties (ORET)/Milieu en Economische Verzelfstandiging (MILIEV) programma (financiering exporttransacties)**
- **Waterbeheer en institutionele ontwikkeling**

Daarnaast wordt in het Nederlandse buitenlandse beleid ook aandacht geschonken aan de verbetering van de infrastructuur ten behoeve van water (dijken, havens, drinkwatervoorziening, zuiveringsinstallaties) en het belang van de transportfunctie van water.

3. Ministeriële samenwerking

Met een groot aantal landen bestaan bilaterale relaties op aan water gerelateerde terreinen zoals water, milieu, natuur, economische sectoren, ontwikkelingssamenwerking. Deze relaties worden veelal vastgelegd in zogenaamde Memoranda of Understanding (MOU's). MOU's leggen politieke afspraken vast doch kennen geen juridisch afdwingbare verplichtingen, terwijl een periodieke aanpassing van de werkprogramma's aanknopingspunten biedt om op veranderende wensen in te spelen. Een bijzondere vorm van bilaterale afspraken vormen de Duurzame Ontwikkelings Verdragen (DOV's). Dit zijn juridisch bindende afspraken, door de ministeries van Buitenlandse Zaken en VROM samen voorbereid, met Benin, Bhutan en Costa Rica. Ze zijn opgesteld met als doel de duurzame ontwikkeling te bevorderen, waarbij nadrukkelijk voor een wederzijdse betrokkenheid is gekozen: de partnerlanden kunnen ook projecten in Nederland voorstellen en zelfs subsidiëren. Het Ministerie van LNV kent intensieve samenwerkingsverbanden met West-Afrika en Mali.

LNV heeft in september 1998, in de nota 'Bilateraal Buitenlands Beleid; Landbouw, Natuurbeheer en Visserij', voor bilaterale samenwerking een nieuw beleidskader vastgesteld dat nu wordt geïmplementeerd. Daarin zullen onder meer activiteiten m.b.t. water voor voedselzekerheid een plaats

moeten krijgen. Verder is bij LNV momenteel een strategie voor duurzaam waterbeheer in ontwikkeling voor zowel de korte als de wat langere termijn. Die strategie neemt de Vierde Nota Waterhuishouding als uitgangspunt.

Mee op basis van deze te ontwikkelen strategie zal later dit jaar de LNV-waterinzet in internationale organisaties nader worden besproken en in een zogeheten Multinet-notitie uitgewerkt.

Nederlandse kennis op het terrein van water voor landbouw, natuur, recreatie en visserij zit vooral in Wageningen, bij ILRI, DLO en LUW, binnenkort samen in Wageningen Universiteit en Researchcentrum (Wageningen UR). Recent is daar een Stuurgroep 'Wageningen Water Impuls' ingesteld voor een sterkere bundeling en profilering van Wageningse waterexpertise.

4. Deskundigheidsbevordering, kennismanagement en communicatie

Kennisontwikkeling is voor de watersector van belang om op de internationale markt te kunnen concurreren met innovatieve producten en diensten. Nederland beschikt over een groot kennispotentieel op watergebied. Dit betreft zowel strategisch-fundamenteel als toegepast onderzoek en onderwijs. Om ook in de toekomst over een groot kennispotentieel te kunnen beschikken om adequaat te kunnen inspelen op de zich snel ontwikkelende vraag naar nieuwe waterkennis is het belangrijk te blijven investeren in de bevordering van innovatieve kennis en deskundigheid op watergebied. Referentieonderzoek maakt hiervan deel uit (zie kader). Dit referentieonderzoek heeft tevens een spin-off van institutionele ontwikkeling bij de buitenlandse counterparts en van nieuwe geldstromen vanuit internationale financieringsinstellingen, zoals het Global Environment Facility van de Wereldbank.

Waterkennis is deels gelokaliseerd, dan wel in potentie aanwezig, bij overheidsinstututen en universiteiten en deels bij adviesbureaus en onderzoeksinstellingen als Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoeksinstituut (TNO) en de GTI's. Een belangrijke nieuwe bundeling ontstaat in het zogenaamde 'Delft cluster'. In samenwerkingsverband werken vijf Delftse onderzoeksinstituten (GeoDelft, IHE, TNO, TU Delft en WL/Delft Hydraulics)aan de ontwikkeling en verspreiding van kennis die de grond-, weg- en waterbouw in de 21ste eeuw nodig heeft ten behoeve van de duurzame ontwikkeling van deltagebieden in de hele wereld. Ook NWO speelt -via aanwending van de tweede geldstroom- een belangrijke rol in de kennisontwikkeling.

Bundeling van kennis wordt sinds kort gefaciliteerd in thematische centra voor kusten en rivieren: het Nederlands Centrum voor Kustonderzoek (NCK) en het Nederlands Centrum voor Rivierkunde (NCR)).

Nederland is internationale verplichtingen aangegaan om kennis te delen met andere landen. Deze combinatie van factoren verschaft Nederland een belangrijk uitgangspunt voor een leidende positie in de wereld. Daarbij is het voor de toekomst van groot belang dat Nederland ten aanzien van de kennisoverdracht naar de ontwikkelings- en transitielanden over een in de wereld uniek instrument beschikt. Dit instrument, het internationaal onderwijs, heeft op basis van meer dan veertig jaar ervaring voor een zeer uitgebreid netwerk van duizenden actieve professionals en Nederlandse kennisambassadeurs op het gebied van waterbeheer gezorgd.

Referentieonderzoek

Bij het ecologisch herstel van Nederlandse watersystemen richt men zich vaak op doelen die door toedoen van de mens al lange tijd uit Nederland zijn verdwenen. Veel Centraal-Europese watersystemen zijn minder door de mens aangetast dan de Nederlandse. Om de processen en organismen die hier verdwenen zijn, (in het buitenland) te leren kennen, heeft Nederland samenwerkingsprojecten opgebouwd met onderzoeksinstituten aan de beneden-Wolga (Rusland) en aan de beneden-Donau (Roemenië en Oekraïne).

Het ecologisch herstel van Nederlandse watersystemen is ook vaak gericht op organismen met een internationale verspreiding, zoals trekvogels en trekvissen. In dit verband heeft Nederland samenwerkingsverbanden opgezet met instituten voor onderzoek en beheer uit onder andere de Noord-Russische Pechora Delta en de West-Afrikaanse (Malinese) binnendelta van de Niger.

4.1. Onderwijs en training

Voor het geven van het internationale onderwijs bestaan in Nederland de kennisclusters Delft, Wageningen en het International Institute for Aerospace Survey and Earth Sciences (ITC) in Enschede.

Het gaat daarbij om instituten als IHE, IAC, ITC, IHS, International Land Reclamation Institute (ILRI) en LUW, maar ook IWAC, WATC-Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling (RIZA) en Coastal Zone Management Centre (CZMC)-Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ). Daarnaast bestaat het suppletiedeskundigenprogramma voor zowel de kennisclusters als voor RIKZ en NUFFIC. Met dit programma kunnen deskundigen worden ingezet voor de uitvoering van projecten die gericht zijn op de capaciteitsontwikkeling in de watersector.

Tevens is door het werk van de Nederlandse onderzoeks- en kennisinstituten en universiteiten een begin gemaakt met de invulling van het clearing house-beginsel, zoals vastgelegd in verschillende VN-verdragen als een uitwisselingsplaats van kennis en informatie.

Nederlandse deelname aan onderzoeks- en monitoringsprogramma's en internationale evaluaties draagt bij aan een internationaal afgestemde kennisbasis en kennistransfer. Hierbij kunnen de door Nederland getrokken activiteiten op het gebied van monitoring and assessment of transboundary rivers (VN/ECE) een belangrijke rol vervullen voor de regio Midden- en Oost-Europa.

Tenslotte, kan worden vermeld dat Nederland een belangrijke rol heeft gespeeld bij de organisatie en financiering van enkele internationale conferenties over capaciteitsopbouw, water en milieu, water en sanitatie, kustgebieden en internationale rivieren.

5. Overige samenwerkingsvormen

Diverse private partners hebben een samenwerkingsverband, gericht op een buitenlandse waterinzet. Hiertoe zijn bijvoorbeeld door de Nederlandse consultancy de krachten richting het buitenland gebundeld in Nedeco/Nethconsult; ministeries, waterschappen, waterleidingbedrijven, consultancy, financiële instellingen, kennisinstituten, de industrie, de aannemerij en niet-gouvernementele organisaties voor milieu- en natuurbescherming werken samen in het Netherlands Water Partnership (NWP); in de Holland Water Group hebben zich onder verschillende private bedrijven verenigd. Aquanet is een samenwerkingsverband voor waterleidingbedrijven. Ook de Organisatie van Nederlandse Raadgevende Ingenieursbureaus (ONRI) verdient in dit verband vermelding. Het NUFFIC is een platform voor uitwisseling van studenten. De watersector heeft inmiddels een nauwe

samenwerkingsinfrastructuur opgebouwd; nationaal, maar ook internationaal. Genoemd kunnen worden: de Nederlandse Vereniging voor Waterbeheer (NVA), de Aqua Nederland Vereniging voor Waterbehandeling, de Vereniging van Waterbouwers, de International Association on Water Quality (IAWQ) en de ICID, een organisatie waarvan op dit moment 65 staten lid zijn. De ICID heeft als doelstelling de ontwikkeling en toepassing van irrigatie, drainage, hoogwaterbeheersing en rivierbeheer met inachtneming van wetenschappen en technieken op het gebied van landbouw, economie, ecologie en sociologie bij het beheer van water en land. Verder is er nog het initiatief van Aquanova om een communicatienetwerk op te zetten tussen diverse branches, uitgevers, bedrijven en andere organisaties die zich bezighouden met informatievoorziening en -uitwisseling op het gebied van 'waterindustrie'. Tot slot kan de internationale beurs Aquatech worden genoemd, die een bindende rol in de watersector speelt. Deze beurs wordt als exportartikel van de Jaarbeurs Utrecht in meerdere landen onder die naam georganiseerd.

5.1. Intergouvernementele programma's van UNESCO EN WMO

Internationale uitwisseling en overdracht van kennis, informatie en technologie op watergebied vindt plaats via de internationale gouvernementele programma's van UNESCO en WMO: het International Hydrological Programme (IHP) en het Hydrology and Water Resources Programme (HWRP), beide meerjarenprogramma's. Hiertoe zijn belangrijke internationale/regionale netwerken opgebouwd: voor het IHP zijn dit nationale comités, voor het HWRP fungeren de nationale hydrologische/meteorologische diensten (in Nederland separaat, RIZA en KNMI) als aanspreekpunten. IHP en HWRP vervullen een belangrijke vliegwielfunctie en nemen initiatieven ten aanzien van mondiale en regionale zoetwatervraagstukken, zoals de World Water Resources Assessment studies, mondiale monitoring systemen, de regionale aanpak van problemen met waterverontreiniging en onverantwoorde wateronttrekking, de aanpak van internationale waterconflicten, een aangepast waterbeheer in (semi-)aride gebieden, stroomgebiedbenadering en de uitgave van een Hydrologica Glossary en de Guidelines on hydrological measurements.

Nederland is tevens actief in de Intergovernmental Oceanic Commission (IOC) van UNESCO. Het IOC is de enige gouvernementele organisatie op het gebied van oceanen. In dit verband wordt gewerkt aan de ontwikkeling van het Global Observing System (GOOS). GOOS richt zich onder meer op waarnemingen, gegevensanalyse voorspelling van het klimaat en biologische processen in zee en kustzone.

Daarnaast dragen UNESCO en WMO bij aan het verbeteren van de kennisinfrastructuur door het mondiaal kosteloos publiceren en verspreiden van de resultaten van studies, conferenties en het uitgeven van guidelines, manuals en casebooks.

Nederland neemt deel in het IHP als vice-voorzitter van de IHP-Council, via inbreng van meer dan tien deskundigen in werkgroepen en als gastheer van internationale wetenschappelijke conferenties. Het Nederlands Nationaal Comité voor IHP en HWRP heeft -in lijn met het Nederlandse overheidsbeleid en de Nederlandse expertise op specifieke gebieden- gekozen voor een inbreng op vier accenten, te weten: lowland development, integral river basin approach, water scarcity and environmental quality en urban water resources management.

Voortzetting van de huidige actieve participatie in IHP en HWRP zal de profilering van Nederland zeker ten goede komen en (op termijn) openingen bieden voor meer bestuurlijke invloed en uitbreiding van het belang van het Nederlands bedrijfsleven en de Nederlandse kennisinstellingen.

